

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARA YÖNELİK TUTUMLARIYLA İLGİLİ BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

A SCALE DEVELOPMENT STUDY OF THE PRE-SERVICE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITIES

Dr. Büşra SÜNGÜ¹
Prof. Dr. Dilara ÖZER²
Öğr. Gör. Bahattin HAMARAT³

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (BESÖ) bölümlerinde okumakta olan öğrencilerin, zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını belirlemek için bir tutum ölçeği geliştirmektir. Araştırmada "Betimsel Yöntem" kullanılmıştır. Araştırmaya dört farklı üniversitede BESÖ programına kayıtlı 563 öğrenci katılmıştır. Ölçeği geliştirmede ilk adım olarak ilköğretim okullarında görev yapan 15 Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni yapılan görüşme yöntemi ile elde edilen inanç ya da niyet ifadelerini kapsayan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddeler gözden geçirildikten sonra beşli likert tipinde 14 olumlu 13 olumsuz olmak üzere 27 maddelik bir ölçek belirlenmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonucu 12 olumlu 9 olumsuz olmak üzere 21 maddelik "Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği" (ZEÇTÖ) elde edilmiştir. ZEÇTÖ'nün beş faktörlü bir yapı sergilediği ve bu faktörlerin toplam varyansın %62,5'ini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin tümü için hesaplanan güvenirlik katsayısı 0,859 olarak bulunmuştur. Bu araştırma sonucunda geliştirilen ZEÇTÖ geçerliliği ve güvenirliği yüksek bir ölçek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel Engelli Çocuklar, Beden Eğitimi Öğretmeni, Tutum.

ABSTRACT

The purpose of the current study was to develop a valid and reliable scale in order to determine effects of factors on pre-service physical education (PPE) teachers' attitude toward students with intellectual disabilities (ID). "Descriptive Method" was used in the research. Participants were enrolled in department of physical education and sports teaching (N = 563) at four different universities in Turkey. The first step for development of scale, a item pool of belief or intention statements was constituted which derived from the interviewing with fifteen PE teachers in the regular primary school. After reviewing the item, it was created a 27- item- scale with a 5-point Likert Scale comprising 14 positive and 13 negative items. As a result of the explanatory factor analysis, "Scale of Attitude Toward Children with Intellectual Disabilities" (SATCID) was obtained with 21 items including 12 positive and 9 negative. SATCID exhibit a structure with five factor and it was concluded that these factors clarify 62.5% of the total variance. Reliability, as estimated through coefficient alpha, was 0,859 for the total scale. As a conclusion of this research, the SATCID was determined to be a scale with high validity and reliability.

Keywords: Children with Intellectual Disabilities, Pre-service Physical Education Teacher, Attitude.

¹Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Sağlık Hizmetleri MYO/busrasungu@hotmail.com

²İstanbul Kent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi/dilara.ozer@kent.edu.tr

³Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm Fakültesi/bhamarat@comu.edu.tr

1. GİRİŞ

Tutum, birçok psikolojik değişken (zekâ, güdü gibi) gibi, bileşik, doğrudan gözlenemeyen, gözlenen bazı davranışsal göstergelerle yordanan kuramsal bir değişkendir (Erkuş 2003). Tutumların nasıl geliştiği ve değiştiği üzerine yoğunlaşarak, tutumlar üzerindeki toplumsal etki ve bilişsel yapı süreçleri ile bunların davranış üzerine nasıl etki ettiği anlaşılabilir (Freedman, Sears ve Carsmith 2003).

Sherif ve Sherif (1996), “Tutum, psikolojik bir sürecin herhangi bir değer yargısıyla damgalanmış bir nesne veya duruma ilişkin olarak bireyin olumlu mu yoksa olumsuz mu duygusal tepki göstereceğini belirleyen oldukça sürekliliği olan bir hazır olma durumudur” şeklinde tanımlamaktadır.

Tanımlardan da anlaşıldığı gibi bireyin tutumları; deneyimleri ve edindiği bilgilerin örgütlenmesi ile oluşmaktadır. Örgütlenme belli değerlendirme süreçlerine bağlı olduğuna göre, söz konusu deneyim ve bilgiler biçim değiştirdiğinde tutum da değişebilmektedir. Tutumların, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç ögesi vardır ve bu ögeler arasında genellikle iç tutarlılık olduğu varsayılmaktadır. Bu varsayıma göre bireyin bir konu ile ilgili bildikleri o konuya olumlu bakmasını gerektiriyorsa (bilişsel öge), birey o konuya ilişkin olumludur (duygusal öge). Bunu sözleri ya da davranışları (davranışsal öge) ile gösterir (İnceoğlu 1993).

Amerikan Zihinsel ve Gelişimsel Yetersizlikler Birliği (AAIDD) zihinsel engelliliği, “Zihinsel işlevlerinde normalin altı, bununla birlikte zihinsel işlevlerle bağlantılı uyumsal beceri alanlarında (iletişim kurma, öz bakım becerileri, sosyal beceriler, toplumdaki imkan ve hizmetleri kullanabilme, akademik beceriler, boş zamanlarını kaliteli değerlendirebilme) iki ya da daha fazlasında kısıtlılık gösterme durumudur” şeklinde tanımlamıştır. Buna göre zihinsel engellilik, hem zihinsel işlevde hem de kavramsal, sosyal ve pratikteki uyumsal becerileri de kapsayan önemli sınırlamalarla karakterize edilen bir yetersizliktir. Bu yetersizliğin başlangıcı 18 yaş öncesinde başlamaktadır (Shalock ve arkadaşlar 2010).

Zihinsel engelli çocukların homojen bir grup olmaması ve kendi içlerinde farklılıklar göstermesi sebebi ile sınıflandırılmaları gerekmektedir. Zihinsel kısıtlılıkları sınıflandırmak için, zeka katsayısı (IQ), gereken desteklerin şiddeti, davranış sistemleri ve oluş nedenleri gibi birçok sistem kullanılmıştır. Türkiye’de zihinsel engelliliğin sınıflama, eğitim ya da sağlık alanlarında çeşitli sınıflamalarla ortaya çıktığı görülmektedir (Süngü 2020).

Özel gereksinimli çocukların eğitimi ve rehabilitasyonunda toplumun beklenti ve tutumları önemlidir. Eğitim ve rehberlik hizmetlerinin verildiği kurumlarda özel gereksinimli çocuklara yönelik tutumlar olumsuz ise, buralarda onlara yönelik uygulamalar yetersiz kalabilmekte, özel gereksinimli bireyin engeli ile başa çıkmasını güçleştirmektedir (Bender, Vail ve Scott 1995; English 1971; Özyürek 1995). Zihinsel engelli bireylerin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve psikomotor becerilerinin gelişimi, uygulanan programın başarılı olması ile bu programı uygulayan eğitim personelinin engelli kişilere yönelik tutumları ile yakından ilgilidir (Özyürek 1995).

Beden eğitimi dersi, diğer derslere oranla öğrencilerin daha fazla etkileşime girmelerini ve birbirlerinin farklı yönlerini keşfedebilmelerini sağlayan kaynaştırma eğitimi açısından önemli bir derstir. Bu nedenle de beden eğitimi dersi bir araç olarak kullanılarak özel gereksinimli çocuklarla diğer çocukların anlamlı bir şekilde etkileşimde bulunmalarına katkı sağlamak mümkün olabilir. Beden eğitimi dersinde bu ortamı sağlamaktan sorumlu kişi

beden eğitimi öğretmenidir. Dolayısıyla beden eğitimi öğretmenin tutumları özel gereksinimli çocukların genel eğitim ortamlarına başarılı bir şekilde dahil edilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Engelli bireylere karşı olan tutumlar, son 30 yıldır, beden eğitiminde birçok araştırmanın odak noktasıdır. Normal sınıf ortamlarında engelli öğrencilerin öğretimlerine yönelik beden eğitimi öğretmenlerinin tutumları hakkında temel tanımlayıcı bilgi veren ilk anketler 1980' lerde oluşturulmuştur. 1980' lerde beden eğitimi öğretmenlerinin engelli öğrencilere yönelik tutumlarına işaret eden araştırmalarda, bireylerin engel tipi ve derecesinin tutumlar üzerinde en önemli faktörler olduğu belirlenmiştir. 1980' lere ait bu bilgiler çoğunlukla The Physical Educators' Attitudes Toward Teaching the Handicapped (PEATH) (Beden eğitimi öğretmenlerinin engellilere öğretmeye yönelik tutumları) adı verilen bir anket kullanılarak elde edilmiştir (Rizzo 1980).

Engelli bireylere karşı beden eğitimi öğretmenlerinin tutumları üzerinde Duchane ve French (1998), Rizzo (1984;1985), Rizzo ve Block (1995), Rizzo ve Vispoel (1991), Rizzo ve Wright (1987), Tripp (1988) tarafından araştırmalar yapılmıştır. Rizzo (1984), PEATH ölçeğini kullanarak, normal beden eğitimi sınıfında engelli öğrencilere karşı beden eğitimi öğretmenlerinin tutumlarını değerlendirmiştir. Sonuçlar incelendiğinde, beden eğitimi öğretmenlerinin tutumları fiziksel engellilerden ziyade zihinsel engellilere karşı daha olumlu bulunmuştur. Ayrıca, engelli öğrencilere öğretmeye karşı, başlangıç seviyesindeki öğretmenlerin tutumları daha az olumlu bulunmuştur. Rizzo (1984), PEATH ölçeğini kullandığı bir başka çalışmada engelliler ile çalışan ve çalışmayan öğretmenlerin de engelli öğrencilere karşı olumlu tutum sergilemediğini saptamıştır.

Türkiye'de beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumları üzerindeki ilk çalışmalardan biri Özer ve ark. (2012) tarafından Antalya'da ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Özer ve ark. (2012) tarafından yapılan pilot çalışma niteliğindeki bu araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarının kararsız olduğu bulunmuştur.

Yapılan literatür çalışmalarında Dünya'da beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin engelli çocuklara yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiş ölçekler bulunmasına rağmen (Rizzo 1984, 1986, 1993; Rizzo ve Kirkendall 1995; Rizzo ve Vispoel 1991; Rizzo ve Wright 1987), ülkemizde sadece okulöncesi öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrenciler üzerinde geliştirilmiş bir ölçeğin beden eğitimi öğretmenlerine uyarlanması ile elde edilen bir ölçek çalışması (Özer ve ark. 2012) bulunmaktadır. Bu durum böyle bir çalışmayı yapma amaçlarımızdan birini oluşturmuştur.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Öğretimin niteliğini artırmada birçok etmen rol oynar. Bu etmenlerden biri de öğretmen tutumlarıdır. Eğitime hizmet veren kişilerin tutumları, eğitim alan grubun gelişimi ve yönlendirilmesi açısından önemlidir. Öğretmenlerin mesleklerinin gereğini yerine getirebilmeleri için öğretmen yetiştirme programlarında olumlu tutumun geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu doğrultudaki gelişmeler, öğretmen yetiştirme programlarına da yansımış, BESÖ yetiştirme programlarına 2000 yılında "Engelliler için Beden Eğitimi ve Spor" dersi eklenmiştir. 2005 yılında ise, daha önce programda teorik olarak yer alan bu ders uygulama dersi ile desteklenmiş, özel eğitim dersi ilave edilmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak "Engellilerde Egzersiz ve Spor Eğitimi Bölümü" Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK)

17.12.2009 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında görüşülerek kurulmuştur. Engellilerde Egzersiz ve Spor Eğitimi Bölümüne ilk kez 2011-2012 eğitim öğretim yılında öğrenci alınmıştır. Böylece geleceğin beden eğitimi öğretmenlerine engelli çocuklarla çalışma becerisi kazandırılması amaçlandırılmıştır. Bu doğrultuda beden eğitimi öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumlarının ve tutumlarını etkileyen faktörlerinin belirlenmesine katkı sağlayacağı düşünülen bu çalışmanın önemi güçlenmektedir.

Arkonaç (2001), tutumun incelenmesinin önemini “Tutumların ortaya çıkacak olan davranışı etkilediği varsayılmaktadır. Dolayısıyla, tutumlara davranışa yol gösteren olarak bakılabilir. Ayrıca davranışta farklılık yaratmak için tutumları değiştirmek araştırmacılara anlamlı bir başlangıç noktası vermektedir.” şeklinde açıklamaktadır.

Öğretmen tutumları, bir yandan öğretmenlerin öğrencilere yönelik davranışlarını, öğrencilerinden beklentilerini ve kendi başarılarını belirlerken diğer yandan öğrencilerin başarısını ve gelişimlerini etkilemektedir. Bu çalışma ile geliştirilecek “Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği’nin (ZEÇTÖ) olumsuz tutuma sahip öğretmenlerin belirlenerek gerekli hizmet ve yardımlardan yararlanmaları için uygun planlanmaların yapılmasında temel bir basamak oluşturabileceği düşünülmektedir. Böylece zihinsel engelli çocuklar amaçlı ve anlamlı biçimde düzenlenen beden eğitimi programları ile derse aktif olarak katılarak duyuşsal, bilişsel ve psikomotor alanda kazançlar elde edebileceklerdir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin, zihinsel engelli çocuklara karşı olan tutumlarının, zihinsel engelli çocukların dersteki başarısını doğrudan etkileyeceği varsayımından hareket ederek araştırmanın amacı; BESÖ bölümünde okuyan öğrencilerin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını belirleyecek bir tutum ölçeği geliştirmektir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla geliştirilen bu ölçeğin (ZEÇTÖ) araştırmacılar tarafından kullanılarak spor bilimleri ve özel eğitim alanına katkı sağlaması beklenmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırmada bir tarama modeli olan “Betimsel Yöntem” kullanılmıştır ve veriler beşli likert tipi ölçekler yoluyla elde edilmiştir (Kaptan 1998). Likert tipi ölçekler, genellikle 3’ten az ve 7’den fazla olmayan aralığa sahip bir ölçek türüdür ve araştırmalarda genellikle 5’li likert tipi ölçekler kullanılmaktadır (Corbin ve Chiachiere 1995; Bryant ve Barnes 1997; Houston ve diğ. 2002; Cheng ve Chan 2003; Von Roten 2004; Yaghmaie 2007; Dedrick, Marfo ve Harris 2007).

2.1. Çalışma Evreni ve Örneklemi

Araştırma bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Araştırmanın evrenini, 2010–2011 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de farklı bölgelerde yer alan, Çanakkale, Kütahya, Bursa, İstanbul, illerindeki dört üniversitenin BESÖ programında öğrenim gören toplam 640 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın bu evren üzerinde yapılması planlanmış, ancak 579 öğretmen adayına ulaşılmıştır. Bir ya da birkaç maddede birden fazla şıkkın işaretlenmesi ya da bazı maddelerin yanıtızsız bırakılması gibi nedenlerden dolayı 16 ölçek değerlendirme dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak araştırma 563 Beden Eğitimi Öğretmen adayı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Böylece evrenin %87.97’ ne ulaşılmıştır.

Katılımcıların cinsiyete göre dağılımlarına baktığımızda BESÖ adaylarının % 39,1' inin kadın ve % 60,9' u erkek öğrenciler oluşturmaktadır. BESÖ adaylarının öğrenim gördükleri sınıflara göre dağılımı % 27,9' u birinci sınıfta, % 22,4'ü ikinci sınıfta, % 28,2' si üçüncü sınıfta, % 21,5'i dördüncü sınıfta öğrenim gördükleri bulunmuştur. BESÖ adaylarının öğrenim gördükleri okullara göre dağılımı %19,9 Çanakkale Onsekiz Mart, % 17,4' ü Marmara , %27,5' i Dumlupınar ve % 35,2' si Uludağ Üniversitesinde öğrenim görmektedir. BESÖ adaylarının yaş dağılımına baktığımızda % 61'i 17-22 yaş , % 38'i 23-28 yaş ve % 1' i 29-33 yaş aralığında bulunmaktadır.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında öğretmen adaylarından veri toplamak için kullanılacak ölçme aracı: BESÖ adaylarının zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını ölçen ve araştırmacı tarafından geliştirilen beşli likert tipi bir ölçektir. Likert tipi tutum ölçeği hazırlamak için bir seri işlemin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu işlemler, araştırmaya konu olan ölçek kapsamında aşağıda sıralanmaktadır. Bu tutum ölçeğini hazırlamada aşağıdaki aşamalar izlenmiştir (Karasar 1999):

- a) Tutum maddelerini oluşturma aşaması,
- b) Uzman görüşüne başvurma aşaması,
- c) Ön deneme aşaması,
- d) Güvenirlilik hesaplama aşaması

a)Tutum maddelerini oluşturma aşaması:

Tutum ölçeğine ilişkin maddeler yazılırken öncelikle tutum ve tutum ölçülmesine ilişkin literatür taraması yapılmış, tutuma ilişkin kuramsal yapı (tutumun boyutları: bilişsel, duyuşsal, davranışsal vs., tutumun şiddeti, yoğunluğu vb.) ve bu kuramsal yapıya uygun hususlar (tutum cümlelerinin ifadesi, içeriği, şiddeti vb.) dikkate alınmıştır. Ölçeğe ilişkin maddeler hazırlanırken bu özellikler göz önüne alınmış ve temsil edilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra, başka araştırmacılar tarafından çeşitli konularda hazırlanan tutum ölçekleri de incelenerek madde yazımı aşamasında (ifade, şiddet vb. konularda) yararlanılmıştır. Gerekli incelemeler yapıldıktan sonra tutum maddeleri oluşturmak için beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik duygu, düşünce ve davranışlarını öğrenmeye yönelik sorular hazırlanmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli öğrencilere yönelik tutumlarını ifade edebilmeleri için her biri 3 açık uçlu soru içeren 4 bölümden oluşan bir anket hazırlanmıştır.

Yüz yüze görüşme yöntemi ile elde edilen yanıtlar, araştırmacı tarafından yazılı olarak kaydedilmiştir. Yazılan kompozisyonlarda belirtilmiş olan tutum öğeleri sistematik bir biçimde çözümlenerek tutum ifadelerinin yazılmasına temel oluşturacak ipuçları elde edilmiştir.

- Birinci aşamada, her bir görüşme formunda yer alan açıklamalar madde haline dönüştürülmüş ve tüm formlardan elde edilen maddeler bir araya getirilmiştir. Uygun uzunlukta, anlamı açık, dili sade, dilbilgisi bakımından doğru olmasına ve bir ifadede birden fazla düşünce\yargı\duyuş olmamasına dikkat edilmiştir (Tavşancıl 2002). Bu doğrultuda öğretmen adaylarının zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını ifade edebilecek cümleler yazılmıştır.

- İkinci aşamada maddeler olumlu ve olumsuz ifade başlığı ile sınıflandırılmış ve benzer maddeler ayıklanmıştır. Tutum maddelerinde yansızlık kuralı göz önüne alınarak olumlu ve olumsuz madde sayısının eşit olmasına dikkat edilmiştir (Tavşancıl 2002).
- Üçüncü aşamada ifadeler, anlam ve dilbilgisi kuralları açısından gözden geçirilmiş ve uzman görüşü alınarak gerekli görülen maddeler, açık ve anlaşılabilir ifadelere dönüştürülmüştür.
- Maddeler bir araya getirilerek ölçek oluşturulurken, olumlu ve olumsuz ifadeler yazılırken, yanıltıcıyı olumlu ya da olumsuz yanıtlamaya yönlendirici etki yapma olasılığını düşürmek için olumlu ve olumsuz ifadeler karışık olarak sıralanmıştır.
- Sonuç olarak 14 olumlu, 13 olumsuz ifadeden oluşan toplam 27 madde alt alta sıralanmış ve ifadelerin karşısına “Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Hiç katılmıyorum” biçiminde derecelendirilmiş bir ölçek konulmuştur. Ayrıca ölçeğin başına, ölçeğin amacı ve yanıtlama biçimi hakkında bilgi verilen bir yönerge yazılmıştır.

b)Uzman görüşüne başvurma aşaması:

Tutum maddelerini oluşturma aşamasında geliştirilen taslak ölçek, uzman ve 5 akademisyen tarafından incelenmiştir. Ayrıca dil uzmanları tarafından da ölçek maddeleri yönünden incelenmiştir

c)Ön deneme aşaması:

Ön deneme aşamasında, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde BESÖ bölümünde öğrenim gören 16 kişilik gruba uygulandı ve 11 dakika sürmüştür. Uygulama sonrası katılımcıların maddelerin açık ve anlaşılabilir olup olmadığı ile ilgili fikirleri alınmıştır. Bu maddeler işaretlenerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmelerden sonra 27 maddeden oluşan “Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarıyla İlgili Bir Ölçek Geliştirme Çalışması” uygulamaya hazır bir duruma getirilmiştir. Bu ölçek, 2010-2011 öğretim yılının bahar döneminde Onsekiz Mart, Uludağ, Marmara ve Dumlupınar Üniversitelerinin BESÖ programına kayıtlı 563 öğrenciye uygulanmıştır.

d)Güvenirlilik hesaplama aşaması:

Ölçme aracının önemli teknik özelliklerinden biri olan güvenirlik, “ölçme aracının ölçtüğü özelliği ya da özellikleri, ne derecede bir kararlılıkla ölçmekte olduğunun göstergesidir” (Tavşancıl 2002). İdeal olarak, ölçülmek istenen özellikte, ölçümleri etkileyen bütün özellikler değişmiyor ve tekrarlanan ölçmelerde hep aynı değerde ölçümler veriyorsa, ölçeğin güvenirliliği tamdır. Güvenirlik belirleme aşamasında, tutum maddelerini içeren ölçek, yukarıda ifade edilen işlemlerden geçtikten sonra, Onsekiz Mart, Marmara, Dumlupınar ve Uludağ Üniversitelerinin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında öğrenim gören toplam 563 öğretmen adayının doldurduğu ölçekten elde edilen veriler kullanılarak ölçeğin güvenirliği belirlenmiştir. Bu amaçla Likert tipi ölçekler için en uygun olan Cronbach alpha katsayısı hesaplanmıştır (Tezbaşaran, 1997). Yapılan bu ön uygulamadan elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilerek güvenirliği belirlenmiştir.

e)Geçerlik çalışması:

Bir ölçme aracının geçerliği, aracın neyi ölçtüğü ve bu işi ne kadar iyi yaptığı anlamına gelmektedir (Anastasi ve Urbina 1997). Geliştirilen tutum ölçeğinin geçerlilik çalışması için hem içerik (muhteva) geçerliliği, hem de yapı geçerliliği incelenmiştir. İçerik geçerliliği, ölçme aracında bulunan maddelerin ölçme aracına uygun olup olmadığı, ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği durumuna bağlı olarak uzman görüşüne başvurulur. Bunun için önce bir grup uzman tarafından ölçme amaçları ve bu amaçların gerektirdiği içeriği temsil edip edemeyeceği tartışılır (Tyler 1971). Bu aşamada kapsam geçerliği için yeni bir sınama yapılmamış, tutum ifadelerinin belirlenmesinde alınan uzman görüşleri kapsam geçerliğini belirlemeye uygun ve yeterli sayılmıştır.

Ölçeğin geçerliğini belirlemede kapsam geçerliği sınaması için, tutum ifadelerinin belirlenmesi aşamasında uzman ve 5 akademisyen ile yapılan çalışma temel alınmıştır. Bu çalışmada uzman ve akademisyen görüşleri doğrultusunda değişikliğe ve düzeltmeye uğratılan maddelerden oluşan ölçeğin ölçme amacına uygun olduğu ve ölçülmek istenilen alanı temsil ettiği söylenebilir.

Yapı geçerliliği, sonuçları ve sonuçların ne ile bağlantılı olduğunu açıklar. Bir başka deyişle, ölçme aracının soyut bir olguyu ne derece doğru ölçebildiğini gösterir (Tavşancıl 2002). Yapı geçerliliğini ölçebilmek için faktör analizinden yararlanır. Bu çalışmada da yapı geçerliği için de faktör analizi yapılmıştır.

2.3. Verilerin Çözümlemesi ve Analizi

Araştırma ölçeği, araştırmacı tarafından öğrencilere bizzat uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 0.13 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde, Güvenilirliğin bir ölçüsü olarak Cronbach's Alpha istatistiği uygulanmıştır. Güvenilirlik analizinden sonra Faktör analizine geçilmiş ve ortak faktör yapıları incelenmiştir. Ayrıca faktör analizi açısından ölçeği bozan herhangi bir ifadenin olup olmadığı da araştırılmış ve Extraction (Çıkartım) değerlerinde 0,40 altında yer alan en küçük ağırlığa sahip ifade çıkartılmıştır. Faktör analizi için adaylara ait veri matrisinin uygun olup olmadığı ve veri matrisinin birim matrisi olup olmadığına bakılmış ve örneklem yeterlilik için Kaiser-Meyer-Olkin istatistiği ve Bartlett's Test istatistiği uygulanmıştır. Faktör yapılarını belirlemek için Temel Bileşenler Yöntemi (Principal Component Analysis), Kavramsal anlamlılığın yakalanabilmesi için Equamax dönüştürme yöntemi kullanılmıştır. Faktör analizinde elde edilen faktör yapılarını doğrulayabilmek için ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinden sonra her bir faktör grubunda yer alan ifadelerle yönelik ölçeklerin güvenilirlik analizleri tek tek araştırılmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin öğretmen adayları tarafından benzer sonuçlar verecek şekilde yanıtlanıp yanıtlanmadığını gösteren ayrıca maddelerin gerekliliğini de test eden Hotelling's T-Kare istatistiği uygulanmıştır. Ortalama skorların normal dağılım gösterip göstermediği araştırılmış ve Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testleri uygulanmıştır. Ayrıca Basıklık (Kurtosis) ve Çarpıklık (Skewness) istatistikleri de incelenmiştir. İki gruba dayalı istatistiklerde Kolmogorov-Smirnov Z testine, ikiden fazla grupta ise Kuruskal-Wallis testine başvurulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde ölçek geliştirme çalışması olarak planlanmış "Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği" (ZEÇTÖ) adı verilen ölçeğin geçerlik-güvenirlilik incelemelerine ilişkin bulgular sunulmuştur.

3.1. ZEÇTÖ'nin Geçerlilik Analizlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde ölçeğin geçerlilik analizlerinin sonuçları için başvuru yapılan geçerlilik ölçüm yöntemlerine yer verilmiştir. Geçerlik çalışmaları için kapsam geçerliği, madde-faktör yüklerini belirleyen faktöriyel yapı geçerliliği ve yapı geçerliliği için açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları yer almıştır.

3.2. ZEÇTÖ'nin Kapsam Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin kapsam geçerliliğini değerlendirmede uzman görüşüne başvurulmuştur. Oluşturulan ölçek havuzunda yer alan 27 madde uzman ve 5 akademisyenin görüşüne sunulmuştur. Ayrıca dil uzmanları tarafından da ölçek maddeleri yönünden incelenmiştir. Uzmanların önerileri doğrultusunda ölçekteki maddeler tekrar gözden geçirilmiş, madde sayısında bir değişiklik olmadan bazı maddelerde değişiklikler yapılmıştır. Düzeltmeler yapıldıktan sonra ölçek kullanılır hale gelmiştir.

3.3. ZEÇTÖ'nin İç Tutarlılığın Hesaplanması

Ölçeğin geçerlik çalışması için 563 BESÖ bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarından toplanan verilerle temel bileşenler yöntemi, madde faktör yükünü belirlemek için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Örneklemden elde edilen verilerin yeterliğinin saptanması için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmıştır. Ölçeğin ortak faktör yapılarının incelendiği faktör analizi sonucunda öz değeri 1'den büyük olan 5 farklı faktör bulunmuştur.

Tablo 1. Faktör Yükleri

	Faktör yükleri					Extraction
	Faktör1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	
M21	,751	,227	,224	,038	-,154	,603
M27	,743	,243	,285	-,035	-,151	,585
M26	,684	,214	,152	-,086	-,150	,690
M19	,674	,266	,221	,092	-,048	,656
N23	,669	,292	,328	,102	-,067	,558
M25	,656	,232	,283	-,052	-,158	,591
M17	,631	,272	,324	,063	-,148	,566
M24	,628	,139	,051	-,185	-,329	,716
M15	,601	,310	,400	,108	-,080	,781
M2	-,070	,846	-,059	,238	,144	,801
M1	,144	,837	,218	,093	-,056	,628

M3	,377	,523	,393	-,117	-,209	,536
M11	-,144	-,046	,848	-,037	,164	,770
M9	,082	,229	,530	,331	-,295	,603
M13	,461	,339	,515	,094	-,048	,603
M8	,137	-,005	,036	,763	-,035	,546
M16	,093	,068	,066	,658	,086	,505
M12	-,124	,247	,083	,643	,221	,458
M14	-,203	,047	-,040	,636	,235	,652
M20	-,093	,039	,113	,082	,781	,640
M18	,127	,005	-,103	,199	,765	,636

Faktör analizi açısından ölçeği bozan herhangi bir ifadenin olup olmadığı da araştırılmış ve Extraction (Çıkartım) değerlerinde 0,40 altında yer alan en küçük ağırlığa sahip ifade çıkartılarak işleme adım adım devam edilmiştir . Çıkartılan maddeler, M4, M5, M6, M7, M10 ve M22 şeklindedir. Bu beş faktör toplam varyansın % 62,5'ini açıklamaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Varyans Analizi

FAKTÖRLER	Ratiosuz faktörler ve açıklanan varyans			Ratasyon sonucu faktörler ve açıklanan varyans		
	Özdeğer	Açıklanan varyans (%)	Birikimli varyans (%)	Özdeğer	Açıklanan varyans (%)	Birikimli varyans (%)
1 Yararlar	7,013	33,396	33,396	4,586	21,837	21,837
2 Duygular	2,781	13,242	46,639	2,484	11,830	33,666
3 Destekler	1,152	5,484	52,123	2,166	10,316	43,982
4 Kabul	1,122	5,341	57,463	2,160	10,285	54,267
5 Korkular	1,058	5,037	62,500	1,729	8,233	62,500

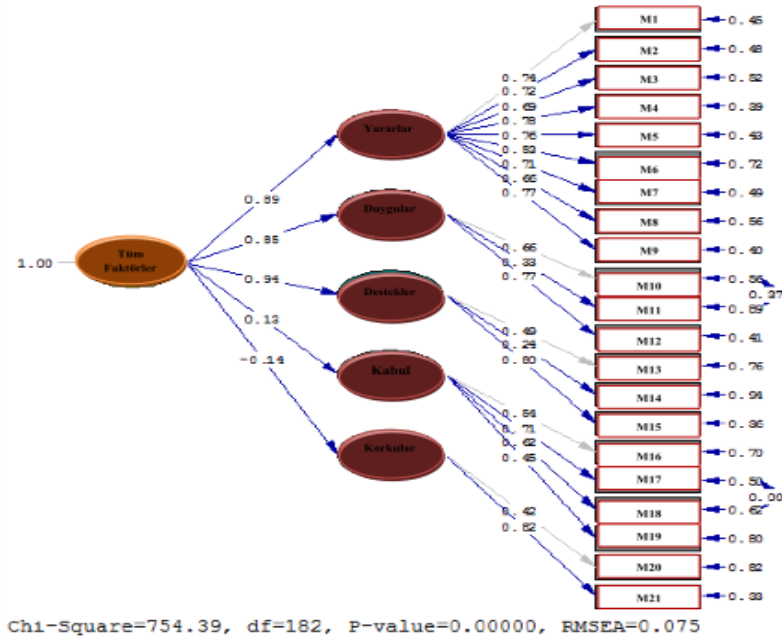
Birinci faktörde yer alan 9 ifade toplam varyansın rotasyondan sonra % 21,84' ünü açıklamakta olup “**Yararlar**” olarak tanımlanmıştır. İkinci faktör ise toplam varyansın %11,83' ünü açıklamıştır. 3 ifadenin yer aldığı bu faktör “**Duygular**” olarak tanımlanmıştır. Varyansın % 10,316'sını açıklayan ve 3 ifadeyi kapsayan üçüncü faktör “**Destekler**” olarak tanımlanmıştır. Dördüncü faktörde 4 ifade yer almakta olup toplam varyansın %10,285'ini açıklamaktadır ve “**Kabul**” olarak tanımlanmıştır. 2 ifadenin yer aldığı ve toplam varyansın % 8,233' ni açıklayan beşinci faktör “**Korkular**” olarak adlandırılmıştır.

3.4. ZEÇTÖ'nin Doğrulayıcı Faktör Analizinin Hesaplanması

Faktör analizinde elde edilen faktör yapılarını doğrulayabilmek için ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış ve her bir faktörün gizil değişkenleri ve beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümlerinde okumakta olan öğrencilerin, zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını ölçmek için geliştirilmiş olan tutum ölçeği gizil değişkenini açıklama özelliği

incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi için elde edilen uyum indeksleri $\chi^2/df=4,145$ ve $RMSEA=0.075$ hesaplanmıştır. Elde edilen bu istatistiklerin ölçek için doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının kabul edilebilir olduğunu göstermektedir (Grafik 1)

Grafik 1: İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Yol Diyagramı

3.5. ZEÇTÖ'nin Güvenilirlik Analizlerine İlişkin Bulgular

3.5.1. Tüm katılımcılardan elde edilen verilere göre güvenilirlik analizi: Doğrulayıcı faktör analizinden sonra her bir faktör grubunda yer alan ifadelerle yönelik maddelerin güvenilirlik analizleri tek tek araştırılmış, güvenilirlik analizi sonuçları ve ifadelerle ait ortalama ve standart sapmalar Tablo 3'de verilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin katılımcılar tarafından benzer sonuçlar verecek şekilde yanıtlanıp yanıtlanmadığını belirlemek ve maddelerin gerekliliğini test etmek amacıyla Hotelling's T-Kare testi kullanılmıştır. Tüm katılımcılardan elde edilen verilerin analizi sonucu Cronbach's Alpha istatistiği 0,859 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3. ZEÇTÖ'nin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

İfadeler	Madde ifadeleri	Ortalama	Standart sapma	Soru bütün korelasyon Silindığında Cronbach's Alpha
Faktör 1	Cronbach's Alpha= ,916 X= 4,00 SS=1,062 Hotelling's T-Kare= 39,579 P=0,0001			

M15	Beden eğitimi dersinde ZEÇ ların olması, diğer öğrencilerin engelli bireyleri anlama ve kabullenmelerine yardımcı olur.	3,92	1,058	,700	,907
M17	Sınıflarında ZE arkadaşı olan öğrenciler kendi sağlıklarının değerini daha iyi anlarlar.	4,03	1,054	,703	,907
M19	ZE bir öğrencinin engelsiz akranları ile birlikte olması hayata bağlanmasına yardımcı olur.	3,95	1,087	,682	,909
M21	Beden eğitimi dersi, ZEÇ un başarılı olma duygusunu yaşaması açısından önemlidir.	4,08	1,037	,779	,902
M23	Beden Eğitimi dersi ZEÇ un, akranları ile kaynaşmasını sağlar.	4,01	1,015	,734	,905
M24	ZE öğrenciyle çalışabilmem için özel eğitim alanında eğitim almam gerekir.	4,03	1,095	,591	,915
M25	Beden eğitimi dersinde ZE bir öğrencinin olması, öğretmenin deneyim kazanmasını sağlar.	3,93	1,082	,706	,907
M26	Bana yardımcı olacak uzman öğretmenler olursa ZE bir öğrenciye eğitim verebilirim.	3,96	1,079	,678	,909
M27	Sınıfta ZE bir öğrencinin bulunması, öğretmene ve akranlarına daha sabırlı ve duyarlı olmayı öğretir.	4,07	1,049	,790	,901
Faktör 2	Cronbach's Alpha= ,711; X= 3,9; SS= 1,118 Hotelling's T-Kare=192,315 P=0,0001				
M1	Beden eğitimi dersinde ZEÇ ların olması, beni mutlu eder.	3,84	1,157	,692	,398
M2	Beden eğitimi dersinde ZEÇ ların olması, beni endişelendirmez.	3,54	1,161	,476	,689
M3	Sınıfta ZE bir öğrenci olsaydı ona yardımcı olmaya çalışırdım.	4,32	1,031	,440	,721
Faktör 3	Cronbach's Alpha= ,511; X= 3,46; SS=1,036 Hotelling's T-Kare=314,835 P=0,0001				
M9	Okul yönetiminin sınıfta ZE bir öğrencinin eğitim almasını destekleyeceğini düşünüyorum.	3,55	1,036	,353	,365
M11	Sınıfta ZE bir çocuğa nasıl eğitim verebileceğimi biliyorum.	2,93	1,062	,247	,541
M13	Beden eğitimi dersinde ZEÇ un olması sınıftaki diğer çocukların işbirliği ve paylaşım duygularının gelişmesini sağlar.	3,89	1,010	,385	,313
Faktör 4	Cronbach's Alpha= ,667; X= 3,08 SS=1,030 Hotelling's T-Kare= 195,040 P=0,0001				
M8	ZEÇ, sınıfta akranları tarafından kabul görülür ve dışlanmazlar.	3,28	1,096	,458	,593

M12	Beden eğitimi dersinde ZEÇ un olması, dersin işleyişini zorlaştırmaz.	3,03	1,034	,496	,567
M14	ZE bir öğrencinin sınıf içinde (beden eğitimi dersinde) davranışlarını kontrol etmek zor değildir.	2,67	0,960	,454	,597
M16	Diğer öğrencilerin aileleri sınıfta ZE bir öğrencinin olmasına karşı değildir.	3,32	1,029	,387	,640
Faktör 5	Cronbach's Alpha= ,501; X= 2,67; SS=1,428 Hotelling's T-Kare= ,412 P=0,521				
M18	ZE li bir öğrenciye başarılı bir şekilde eğitim verememekten korkarım.	2,66	1,091	,115	*
M20	ZE öğrenciye zarar vermekten korkarım.	2,69	1,290	,115	*
Faktörler Toplamı	Cronbach's Alpha=,85; Genel Ortalama= 3,61 Standart Sapma=1,070 Hotelling's T-Kare=994,313 P=0,0001				

*Tek bir ifadenin güvenilirlik değeri hesaplanamaz.

4. TARTIŞMA

Ölçek havuzunda bulunan 27 maddenin Extraction (Çıkartım) değerleri incelenerek 0,40 altında yer alan en küçük ağırlığa sahip 6 ifade çıkarıldığında, 21 maddelik (12 olumlu 9 olumsuz) bir ölçek elde edilmiştir. Düzeltilmiş madde test korelasyonu değeri ise boyut indirgemedede yaygın olarak kullanılır ve bu değer 0,40'ın altında olmaması istenen bir durumdur. Bir madde için hesaplanan madde test korelasyonunun 20'in altında kalması o maddenin toplam puana uygun biçimde katkıda bulunmadığını ve ölçeğin güvenilirliğinin düşmesine neden olduğunu düşündürmektedir (Ağargün ve ark. 1996). Bu değer 0,40 altında olması durumunda ölçekten çıkartılmasının uygun olduğu kararı verilmiştir.

Güvenirlilik Cronbach alpha ile hesaplanmıştır (Cronbach 1951). Ölçeğin tamamı için güvenilirlik coefficients kabul edilebilir sınır olan 70'in üzerinde bulunmuştur (Nunnally ve Bernstein 1994; Safrit ve Wood 1995).

Ölçek geliştirme çalışmaları araştırmacılar tarafından yoğun ilgi gösterilen bir alandır. Özer ve ark. (2012) tarafından beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla gerçekleştirilen bir ölçeğin adaptasyon çalışmasında 27 maddelik 5' li Likert tipli, bir ölçek elde edilmiş ve ölçeğin toplam Cronbach alpha'sı .84 olarak bulunmuştur. Ölçek toplam varyansın %58.3' ünü açıklayan 7 faktörlü bir yapı göstermiştir.

Hodge, Murata ve Kozub (2002) tarafından genel beden eğitimi sınıfları içine engelli bir öğrencinin dahil edilmesine yönelik beden eğitimi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin yargıları için geçerli kanıt sağlamak amacıyla 272 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan ölçek geliştirme çalışmasından 15 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Cronbah alpha

katsayısı 64-88 arasında değişen üç faktörlü yapı gösteren ölçek toplam varyansın % 53' ünü açıklamıştır.

Foolsom-Meek ve Rizzo (2002) daha önce geliştirilmiş olan PEATID (Physical educator's attitude toward students with disabilities)'in geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını 3.464 öğrenci üzerinde yeniden gerçekleştirmişlerdir. PEADID III adını verdikleri bu ölçekten üç faktörlü bir yapı elde etmişlerdir. Beşli Likert tipindeki ölçek 12 maddeden oluşmaktadır ve toplam ölçek için cronbach alfa 88 olarak bulunmuştur.

Yukarıdaki çalışmalarla karşılaştırıldığında en yüksek varyans değerinin (%62,5) bizim çalışmamızda geliştirilen ölçekten elde edildiği görülmektedir. Cronbach alpha değeri ise Özer ve ark. (2012)' nin geliştirdiği ölçeğin değerinden biraz daha yüksek bulunmuştur.

ZEÇTÖ' nin geçerlilik kanıtlarından biri de özel eğitim okulunda ya da eğitim sınıfında ZEÇ' larla çalışmak isteyen öğretmen adayları ile çalışma istediğinde kararsız olan öğretmen adaylarının tutum puanlarındaki farklılıktır. Özel eğitim okulunda ya da özel eğitim sınıfında ZEÇ' larla çalışmak isteyen öğretmen adayları, özel eğitim okullarında çalışmak istemeyen ya da kararsız olanlarla karşılaştırıldıklarında Faktör 1 (Yararlar), Faktör 2 (Duygular) ve Faktör 3 (Destekler) düzeyinde ve toplam tutumda daha yüksek puanlar elde etmişler. Bu sonuçlar ölçeğin olumlu tutumu olumsuz tutumdan ayırt etme özelliğinin bir kanıtı olarak kabul edilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma BESÖ bölümünde okuyan öğrencilerin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda beş alt faktörden ve 21 maddeden oluşan yüksek düzeyde uyum indeksi değerlerine ve ölçeğin yapı geçerliğine sahip olan beşli likert tipli bir ölçek elde edilmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen “Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği” nin; Maddelerinin ölçülmek istenen alanı temsil ettiği, araştırılan yapıyı ölçtüğü (yüzey geçerliliği), faktör çözümlemesine göre beş alt boyuttan oluştuğu (yapı geçerliliği), maddeleri arasındaki iç tutarlılığın yüksek olduğu (iç tutarlılık güvenilirliği) saptanarak, geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu belirlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bu sonuçlara dayalı olarak , araştırma ve uygulama alanına yönelik öneriler; “Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği” geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğundan spor bilimleri ve özel eğitim alanında çalışan araştırmacılar tarafından beden eğitimi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını belirlemek ve tutumlar üzerindeki faktörleri incelemek için kullanılabilir. Böylece olumsuz tutumların hizmet öncesinde saptanarak müdahale programlarının erkenden başlatılmasına temel oluşturabilir. Ölçek geliştirmek isteyen araştırmacılara kaynak olabilir ve araştırmacılar tarafından bir rehber olarak kullanılabilir. “Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği”, Türkiye'deki BESÖ bölümlerinde okuyan tüm öğrencileri temsil etme özelliği olan bir gruba uygulanarak bu araştırma sonuçları ile karşılaştırılabilir. Son olarak geliştirilen ölçek, beden eğitimi ve spor öğretmenleri ve özel eğitim alanında çalışan araştırmacılar tarafından ders programların ya da farkındalık çalışmalarının zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlar üzerindeki etkisini incelemek amacıyla kullanılabilir.

6. KAYNAKLAR

Ağargün, M. Y., Kara, H. and Anlar, Ö., (1996), "The Validity and Reliability of the Pittsburgh Sleep Quality Index", Turkish Psychiatry Journal, 7:107-115.

Anastasi, A. and Urbina, S., (1997), Psychological Testing, 7th Ed, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Arkonaç, S.A., (2001). Sosyal Psikoloji, 2. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Bender, W.N., Vail, C. O., Scott, K., (1995), "Teacher's Attitude Increased Mainstreaming: Implementing Effective Instruction For Students With Learning Disabilities", Journal of Learning Disabilities, 28:87-94.

Bryant, N.C. and Barnes, L.B., (1997), "Development and Validation of The Attitude Toward Educational Measurement Inventory", Educational and Psychological Measurement, 57(5):870-875.

Corbin, S.S. and Chiachiere, F.J., (1995), "Validity and Reliability of a Scale Measuring Attitudes Toward Foreign Language", Educational and Psychological Measurement, 55(2): 258-267.

Cheng, S. T. and Chan, A.C.M., (2003), "The Development of a Brief Measure of School Attitude", Educational and Psychological Measurement, 63(6):1060-1070.

Dedrick, R. F., Marfo, K. and Harris, D. M., (2007), "Experimental Analysis of Question Wording in an Instrument Measuring Teachers' Attitudes Toward Inclusive Education", Educational and Psychological Measurement, 67(1):116-131.

English, R. W., (1971), "Correlates of Stigma Towards Physical Disable Persons", Rehabilitation Research Practice Review, 2(4):1-17.

Erkuş, A., (2003), Psikometri Üzerine Yazılar, 1. Baskı, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Folsom-Meek, S. L. and Rizzo, T. L., (2002), "Validating the Physical Educators' Attitude Toward Teaching Individuals With Disabilities III (PEATID III) Survey for Future Professionals", Adapted Physical Activity Quarterly, 19:141-154.

Freedman, J. L., Sears, D. O. and Carlsmith, J. M., (2003), Sosyal Psikoloji, (Çev. A. Dönmez), 4. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

Hodge, S. R., Murata, N. M. and Kozub, F., (2002), "Physical Educators' Judgments About Inclusion: A New Instrument For Pre-Service Teachers", Adapted Physical Activity Quarterly, 19:435-452.

Houston, J. M., McIntire, S. A., Kinnie, J. and Terry, C., (2002), "A Factorial Analysis of Scales Measuring Competitiveness", Educational and Psychological Measurement, 62(2):284-298.

İnceoğlu, M., (1993), Tutum Algı İletişim, Ankara: Verso Yayıncılık.

Kaptan, S., (1998), Bilimsel Araştırmalar ve İstatistik Teknikleri (BAT), Ankara: Tekişik Web Ofset Tesisleri.

Karasar, N., (1999), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Anı Yayıncılık.

Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H., (1994), *Psychometric Theory*, 3rd ed., New York: McGraw-Hill.

Özer, D., Nalbant, S., Ağlamış, E., Baran, F., Kaya, P., Aktop, A., Hutzler, S., (2012), "Physical Education Teachers' Attitudes Towards Children with Intellectual Disability: The Impact of Time in Service, Gender and Previous Acquaintance", *The Journal of Intellectual Disability Research*, 57(11) DOI: 10.1111/j.1365-2788.2012.01596.x.

Özyürek, M., (1995), *Engelli Kişilere Yönelik Değiştirilen Tutumların Sürekliliği*, Ankara:Gazi Üniversitesi Yayınlar.

Rizzo, T. L. and Kirkendall, D. R., (1995), "Teaching Students with Mild Disabilities: What Affects Attitudes of Future Physical Educators?", *Adapted Physical Activity Quarterly*, 12:205-16.

Rizzo, T. L., (1993), *Physical Educators' Attitude Toward Teaching Individuals with Disabilities-III*. (Unpublished Survey), Available from the Author, Department of Kinesiology, California State University, San Bernardino, CA.

Rizzo, T. L. and Wright, R., (1987), "Secondary Scholl Physical Educators Attitudes Toward Teaching Students with Handicaps", *American Corrective Therapy Journal*, 2(41):52-5.

Rizzo, T. L., (1984), "Attitudes Of Physical Educators Toward Teaching Handicapped Pupils", *Adapted Physical Activity Quarterly*, 1:74-263.

Rizzo, T. and Vispoel, W. P., (1991), "Physical Educators, Attributes and Attitudes Toward Teaching Students with Handicaps" *Adapted Physical Activity Quarterly*, 8:4-11.

Safrit, M. J. and Wood, T. M., (1995), *Introduction To Measurement in Physical Education and Excercice Science*, 3rd Ed., St. Louis, MO: Mosby.

Schalock, R. L., Borthwick-Duffy S. A., Bradley, V. J., Buntinx, W. H. E., Coulter, D. L., Craig, E. M., Yeager, M. H., (2010), *Intellectual Disability: Diagnosis, Classification and Systems of Supports*, 11th ed., Washington: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.

Sherif, M. and Sherif, C. W., (1996), *Sosyal Psikolojiye Giriş II*, (Çev. M. Atakay, A. Yılmaz), İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Süngü, B., (2020), *Eğitilebilir Zihinsel Kısıtlılığı Olan Çocukların Sosyal Beceri Gelişimlerine Uyarlanmış Eğitsel Oyun Uygulamalarının Etkisi*, Doktora Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Manisa.

Tavşancıl, E., (2002), *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Tezbaşaran, A., (1997), *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*, 2.Bakım, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Tyler, L. E., (1971), *Test and Measurement*, Second Edition Prentice- Hall.

Von Roten, F. C., (2004), "Gender Differences in Attitudes Toward Science in Switzerland", *Public Understanding of Science*, 13:191-199.

Sağlık Yönetimi

Dergisi

SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi, Yıl: 2020, Cilt: 2, Sayı: 1, ss.11-26

Yaghmaie, F., (2007), "Development of a Scale for Measuring User Computer Experience",
Journal of Research in Nursing, 12(2):185-190.